

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

NÁMĚTY PRO PODPORU SPOLUPRÁCE ŠKOL A ZAMĚSTNAVATELŮ

Skupina oborů vzdělání 39 Speciální a interdisciplinární obory
- kategorie dosaženého vzdělání M

OBSAH

Úvod	3
Slovníček pojmů	4
Legislativní prostředí.....	4
Popis cílů spolupráce škol se zaměstnavateli	5
Vymezení skupiny oborů vzdělání	6
Praktické vyučování	7
Využití odborníků z praxe.....	14
Profilová část maturitní zkoušky.....	17
Stáže učitelů odborných předmětů, praktického vyučování a vybraných všeobecně vzdělávacích předmětů	20

ÚVOD

Materiál vznikl v rámci projektu POSPOLU – Podpora spolupráce škol a firem, který je realizován v rámci Operačního programu Vzdělávání pro konkurenceschopnost. Tento projekt je spolufinancován Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem České republiky.

Model představuje nástroj, který slouží jako podpora při vymezování obsahu a podmínek spolupráce školy a zaměstnavatele¹.

Obsahuje nejrůznější aspekty, které je třeba řešit při navazování, průběhu a vyhodnocení spolupráce. Je určen školám i zaměstnavatelům. Je vhodným vodítkem jak pro již vytvořená fungující partnerství, tak pro subjekty, které mají zájem spolupráci teprve navázat.

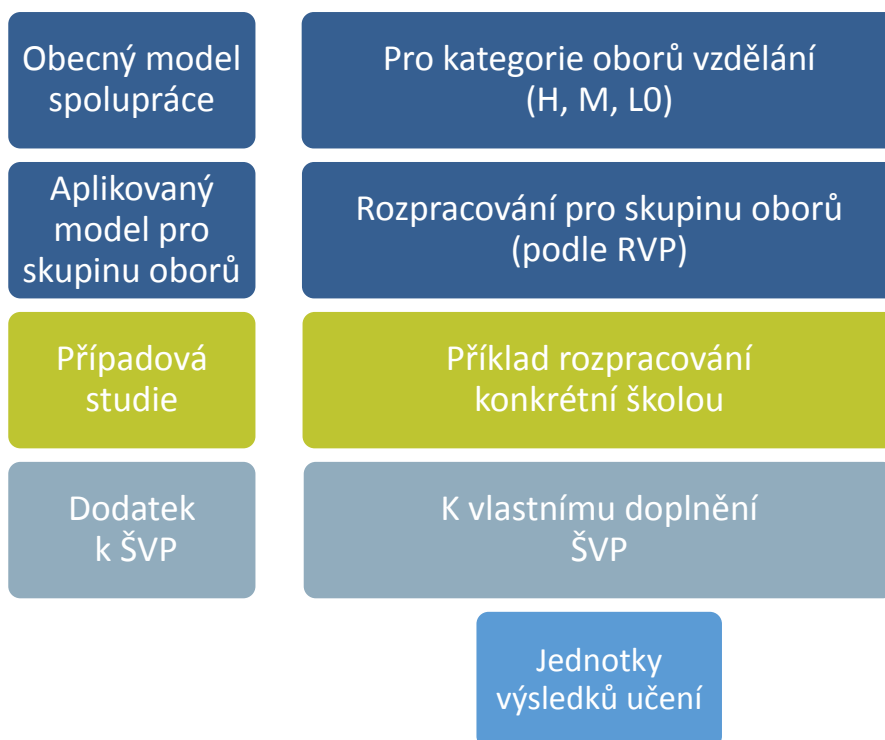
Model nemá charakter závazného dokumentu, jeho funkce je inspirativní, obsahuje náměty k nastavení a rozvoji vlastní spolupráce školy a jejích sociálních partnerů.

Snahou je přiblížit se požadavkům praxe. Uváděné náměty se zakládají na fungující dobré praxi. Veškeré uváděné údaje a informace jsou doporučujícího charakteru a jejich využití je na zvážení školy, která odpovídá za soulad s aktuálně platnou legislativou.

Doporučení vycházejí z obecných principů na podporu spolupráce mezi školami a firmami, která jsou popsána v obecném modelu spolupráce škol a zaměstnavatelů. Na příkladu zvoleného oboru jsou rozpracovány pro určitou skupinu oborů do tzv. aplikovaného modelu, který se Vám právě dostal do ruky. Další inspiraci můžete nalézt v případových studiích, kde jsou uváděny příklady konkrétní spolupráce škol a zaměstnavatelů a sami si můžete rozpracovat vlastní plány spolupráce školy a firmy do tzv. plánu spolupráce. Ten pak můžete využít k doplnění k ŠVP formou dodatku pro konkrétní školní rok. Nejmenší jednotkou pro plánování a realizaci spolupráce je jednotka výsledků učení vhodná např. pro odbornou praxi žáků maturitních oborů. Tyto podklady naleznete na komunikační platformě <http://pospolu.rvp.cz>.

¹ V textu aplikovaných modelů používáme pro zaměstnavatelskou sféru také výrazy „sociální partner (dále SP)“, „podnik“, „firma“, „zaměstnavatel“ aj. Vždy přitom máme na mysli široký okruh právnických či fyzických osob, se kterými mohou školy při odborném vzdělávání spolupracovat. Jsme si vědomi, že odborná praxe ani jiné formy spolupráce nemohou probíhat v součinnosti s HZS ČR. Spolupráce je však možná s dalšími subjekty a jednotkami požární ochrany, např. s jednotkami HZS podniků, s jednotkami sborů dobrovolných hasičů obcí apod.

Pro účely podpory při navazování, plánování a vyhodnocování spolupráce škol a jejich sociálních partnerů byla vytvořena také metodická příručka k aplikovaným modelům spolupráce s názvem *Kráčíme Pospolu k efektivnější spolupráci škol a firem*², která poskytuje metodická doporučení k organizaci spolupráce, obsahuje údaje o tom, jak prakticky využívat modely spolupráce, předkládá informace o dalších materiálech zaměřených na podporu partnerství škol a zaměstnavatelů.

SLOVNÍČEK POJMŮ

Abychom si se školami a s firmami lépe porozuměli, byl vytvořen slovníček používaných pojmů. Zde najdete stručně vysvětlené pojmy související s problematikou spolupráce škol se zaměstnavatelským prostředím.

ODKAZ NA SLOVNÍČEK

http://pospolu.rvp.cz/filemanager/userfiles/nastroje/Slovnicek_pojm%C5%AF.pdf

LEGISLATIVNÍ PROSTŘEDÍ

ODKAZ NA OBECNĚ PLATNÉ LEGISLATIVNÍ NORMY

http://pospolu.rvp.cz/filemanager/userfiles/nastroje/Obecna_legislativa_AM.pdf

² Viz <http://pospolu.rvp.cz/kracime-pospolu>.

ODKAZY NA PLATNÉ LEGISLATIVNÍ NORMY SPECIFICKÉ PRO DANÝ OBOR VZDĚLÁNÍ

- Vyhláška č. 246/2001 Sb., o stanovení podmínek požární bezpečnosti a výkonu státního požárního dozoru (vyhláška o požární prevenci), ve znění pozdějších předpisů:
<https://portal.gov.cz/app/zakony/zakonPar.jsp?idBiblio=51500&fulltext=246~2F2001&rpp=15#local-content>;
- vyhláška č. 247/2001 Sb., o organizaci a činnosti jednotek požární ochrany, ve znění pozdějších předpisů:
<https://portal.gov.cz/app/zakony/zakonPar.jsp?idBiblio=51501&fulltext=246~2F2001&rpp=15#local-content>;
- řád analogové rádiové sítě HZS ČR:
<http://metodika.cahd.cz/rady%20sluzeb/SIAR%2004-42%20Rad%20analog%20site.pdf>;
- řád strojní služby HZS ČR:
<http://metodika.cahd.cz/rady%20sluzeb/SIAR%2006-09%20Rad%20stroj%20sluzby.pdf>;
- řád technické služby:
<http://metodika.cahd.cz/rady%20sluzeb/SIAR%2006-21%20Rad%20technicke%20sluzby.pdf>;
- řád chemické služby:
<http://metodika.cahd.cz/rady%20sluzeb/SIAR%2006-30%20Rad%20chemicke%20sluzby.pdf>.

POPIS CÍLŮ SPOLUPRÁCE ŠKOL SE ZAMĚSTNAVATELI

- Realizovat praktické vyučování na pracovištích zaměstnavatelů tak, aby žáci získali představu o reálném pracovním prostředí a práci v oboru při naplňování profilu absolventa;
- zvýšit roli zaměstnavatelů při přípravě žáků na budoucí profesi, aktivně zapojit jednotlivé zaměstnavatele do přípravy žáků;
- rozšířit teoretické znalosti žáků oboru vzdělání v praxi;
- využívat technologické vybavení zaměstnavatelů při odborné praxi žáků;
- rozvíjet návyky žáků související s bezpečností práce a ochranou zdraví při práci na pracovištích zaměstnavatelů;
- napomoci žákům osvojit si etický kodex ve firmě, rozvíjet komunikační dovednosti v pracovním kolektivu, rozvíjet orientaci v pracovně právních vztazích;

- zvyšovat odborné i klíčové kompetence žáků (a učitelů) za pomoci odborníků z praxe;
- realizovat kooperaci mezi odborníky z praxe a učiteli odborných předmětů zaměřenou na přenos zkušeností a znalostí v oboru;
- seznamovat žáky i učitele v prostředí školy nebo podniku s novými poznatky i trendy v konkrétním oboru vzdělání;
- získávat informace a vlastní zkušenost z reálného pracovního prostředí (žáci, učitelé) přímo, bez dalšího zprostředkování;
- podporovat nadané žáky a motivovat je k dalšímu vzdělávání a práci v oboru;
- přibližovat obsah výuky požadavkům pracovního trhu;
- zapojit zaměstnavatele do přípravy a realizace profilové části maturitní zkoušky (dále profilová část MZ);
- seznamovat učitele s novými technologiemi a pracovními postupy; podpořit sdílení zkušeností mezi učiteli a odborníky z praxe;
- vytvářet a nabízet podmínky pro rozvoj odborných kompetencí učitelů.

VYMEZENÍ SKUPINY OBORŮ VZDĚLÁNÍ

Aplikovaný model spolupráce škol a zaměstnavatelů je určen pro obor vzdělání **39-08-M/01 Požární ochrana**, který je jediným oborem vzdělání dané skupiny a kategorie dosaženého vzdělání.

PRAKTICKÉ VYUČOVÁNÍ

Cíl: Zvýšení odborných a klíčových kompetencí žáků v reálném pracovním prostředí

Praktické vyučování v oborech vzdělání v kategorii dosaženého vzdělání M zahrnuje realizaci praktických činností formou odborné praxe.

Cílem této části je prohloubit školní odbornou přípravu v odborné praxi různými formami spolupráce se zaměstnavateli. Cíle bude dosaženo směřováním k dosažení následujících odborných kompetencí stanovených v RVP:

http://zpd.nuov.cz/RVP_3_vlna/RVP%203908M01%20Pozarni%20ochrana.pdf.

ODBORNÁ PRAXE

Odborná praxe nemůže probíhat v součinnosti s HZS ČR. Spolupráce v rámci odborné praxe je však možná s dalšími subjekty a jednotkami požární ochrany (PO), např. s jednotkami HZS podniků, s jednotkami sborů dobrovolných hasičů obcí apod.

Smyslem odborné praxe pro žáky je procvičit si získané školní znalosti a dovednosti v praxi, získat nové rozšiřující praktické dovednosti a naučit se spolupracovat v pracovním kolektivu. To znamená rozvíjet následující kompetence (většina činností a postupů je realizovatelná s žáky pouze v rámci cvičení, resp. pouze pod dohledem instruktora praktického vyučování, nikoli samostatně):

2. ročník

- seznámení s denním řádem požárních stanic a s jednotlivými úkoly hasičů během pracovní směny;
- prohloubení znalostí týkajících se vyhlášení poplachu jednotkám PO;
- zkoušky, údržba a opravy technických prostředků dle řádu technické služby v PO (pouze pod dohledem instruktora praktického vyučování);
- prohloubení znalostí o správném typu hasiva podle druhu hořící látky nebo objektu;
- osvojení dokumentace Hasičského záchranného sboru vymezující plošné pokrytí území jednotkami požární ochrany a požární poplachový plán kraje;
- prohloubení vědomostí o způsobech provádění státního požárního dozoru;
- upevnění vědomostí o začlenění provozovaných činností podle míry požárního nebezpečí;
- uplatňování bezpečnosti práce a ochrany zdraví při práci.

3. ročník

- naplňování odborných kompetencí může záviset na místě, kde je odborná praxe realizována;
- odborná praxe na požární stanici Hasičského záchranného sboru (HZS podniků):
 - použití prostředků chemické služby;
 - zkoušky, údržba a opravy technických prostředků dle řádu technické služby v PO;
 - činnosti stanovené cvičebním a bojovým řádem jednotek požární ochrany (např. pořadový výcvik, technický výcvik, výcvik požárního družstva);
 - identifikace nebezpečné látky podle ADR³ i jiných systémů značení;
 - praktické ověření znalostí taktických postupů zásahu na nebezpečnou látku;
 - provádění základního měření koncentrace par a plynů explozivních látek;
 - praktické ověření znalostí taktických postupů zásahu u události s ionizujícím zářením;
 - provádění základního měření pronikavého záření a plošné aktivity pomocí radiometrů;
 - vyhodnocování dávky radioaktivního záření na dozimetru;
 - uplatňování bezpečnosti práce a ochrany zdraví při práci;
- dále jsou rozvíjeny tyto znalosti:
 - orientace v předepsané dokumentaci vedené na požární stanici (strážní kniha, dokumentace o odborné přípravě, dokumentace o zkouškách a opravách prostředků chemické služby);
 - orientace v havarijních plánech a dokumentaci integrovaného záchranného systému IZS;
- odborná praxe u podnikající fyzické či právnické osoby vykonávající činnosti osoby odborně způsobilé v požární ochraně:
 - podíl na zpracování dokumentu o začlenění provozovaných činností dle míry požárního nebezpečí;
 - podíl na vytváření požárního řádu a požární poplachové směrnice;
 - výpočty síly a prostředků pro nejsložitější varianty požáru;
 - znalost problematiky požárních preventivních hlídek a jejich odborné přípravy;
 - uplatňování bezpečnosti práce a ochrany zdraví při práci;

³ Evropská dohoda o mezinárodní silniční přepravě nebezpečných věcí (Accord Dangereuses Route, ADR).

- dále jsou rozvíjeny tyto znalosti:
 - orientace v dokumentaci zdolávání požáru;
 - znalost principů zpracování posouzení požárního nebezpečí;
 - orientace v základních technických normách požární bezpečnosti staveb;
 - znalost povinností podnikajících právnických a fyzických osob na úseku požární ochrany provozující činnosti bez zvýšeného požárního nebezpečí, se zvýšeným požárním nebezpečím a s vysokým požárním nebezpečím.

4. ročník

- naplňování odborných kompetencí může záviset na místě, kde je odborná praxe realizována;
- odborná praxe na požární stanici Hasičského záchranného sboru (HZS podniků):
 - praktické ověření principů organizačního a operačního řízení;
 - ověření znalosti práv a povinností velitele zásahu;
 - ověření znalosti skladby štábu velitele zásahu a povinností jednotlivých členů štábu;
 - určení velitele zásahu podle práva přednostního velení a praktické ověření postupu při předávání velení;
 - práce s prostředky spojové služby v PO;
 - práce s prostředky strojní služby v PO;
 - uplatňování bezpečnosti práce a ochrany zdraví při práci;
- dále jsou rozvíjeny tyto znalosti:
 - orientace v dokumentaci spojové služby v PO;
 - orientace v dokumentaci prostředků strojní služby v PO;
 - orientace v charakteristice požárních čerpadel a jejich technických dat;
- odborná praxe u podnikající fyzické či právnické osoby vykonávající činnosti osoby odborně způsobilé v požární ochraně:
 - zpracování požárně bezpečnostního řešení rodinného domu;
 - výpočty odstupových vzdáleností;
 - výpočty požárních zatížení požárního úseku;
 - určení počtu a rozmístění přenosných hasicích přístrojů v požárním úseku (PÚ);
 - návrh únikové cesty;
 - třídění stavebních prvků do konstrukčních druhů a částí;
 - podíl na zpracování dokumentace pro organizaci a provádění školení

- o PO;
- o uplatňování bezpečnosti práce a ochrany zdraví při práci;
- o dále jsou rozvíjeny tyto znalosti:
 - o znalost jednotlivých druhů požárně bezpečnostních zařízení: např. EPS (elektronické hlášení požárů), SHZ (stabilní hasicí zařízení), ZOKT (zařízení pro odvod kouře a tepla) aj.;
 - o znalost problematiky a činností státního požárního dozoru.

V praktickém vyučování jsou rozvíjeny odborné a klíčové kompetence žáků. Odborná praxe ověřuje a doplňuje kompetence osvojované vzdělávacími předměty z obsahových okruhů Protipožární prevence, Operační a organizační řízení v jednotkách požární ochrany, Služby v jednotkách požární ochrany a Havarijní plánování a krizové řízení⁴. Během odborné praxe se komplexně utvářejí odborné a klíčové kompetence budoucích hasičů, techniků a velitelů v jednotkách požární ochrany, příslušníků hasičských záchranných sborů v oblasti prevence a státního požárního dozoru a krizového a havarijního plánování, osob odborně způsobilých v požární ochraně, požárních techniků a pracovníků krizového a havarijního plánování ve státní správě.

NÁSTROJE PRO ZAJIŠTĚNÍ KVALITY ODBORNÉ PRAXE

Pro zajištění standardů kvality při realizaci praktického vyučování doporučujeme využít zásad EQAVET (<http://pospolu.rvp.cz/eqavet>) a principů ECVET (<http://pospolu.rvp.cz/ecvet>).

To znamená především se zamyslet nad těmito podněty:

- o předem se dohodnout na očekávaných výsledcích učení (škola a jednotka HZS podniku), které žák během praktického vyučování získá (vytvořit tzv. jednotku/jednotky výsledků učení), tzn. domluvit obsah a rozsah odborné praxe (očekávané výsledky učení, které má žák získat v reálném pracovním prostředí), zásady a způsoby hodnocení a validaci získaných výsledků učení (forma, kritéria včetně definování pracovních a hodnoticích úkolů, četnost hodnocení);
- o připravit text, který popíše podmínky, obsah praktického vyučování, očekávané výsledky učení, způsob jejich hodnocení, způsob validace a uznání výsledků učení;
- o dohoda mezi vysílající organizací (školou), přijímající organizací a učícím se žákem zajistí, aby na všech stranách byla jasně stanovena pravidla, za kterých

⁴ Žák nesmí samostatně vykonávat činnost při zásahu JPO ani se nemůže zásahů účastnit jako pozorovatel pod dohledem instruktora; důvodem je nejen nezletilost žáků, ale zejména praktické důvody: u zásahů není čas organizovat instruktáž pro žáky a není ani možnost povolávat žáky v případě zásahu.

se bude odborná praxe odehrávat; přílohou takové vzájemné dohody může být konkrétně vypracovaná jednotka výsledků učení, kterou žák absolvuje v rámci odborné praxe; tento text (vyjádřený formou určité dohody mezi zainteresovanými stranami) nenahrazuje Smlouvu o obsahu, rozsahu a podmínkách praktického vyučování povinně uzavřenou mezi školou a SP, proto není možné tyto materiály vzájemně zaměňovat, každý slouží k jinému účelu; formuláře pro přípravu vzájemné dohody a jednotky výsledků učení naleznete na <http://pospolu.rvp.cz/seznam-nastroju#ECVET>;

- doporučujeme zavést pro každého žáka osobní záznam a do něho zaznamenat dosažené a ohodnocené výsledky učení. Osobním záznamem je myšlen dokument, kde jsou uvedeny skutečně dosažené a ohodnocené výsledky učení. Může být součástí portfolia žáka (viz níže);
- hodnocení žáka na pracovišti provede instruktor praktického vyučování na základě předem definovaných, praktických hodnoticích úkolů (které ověří získané výsledky učení). Tyto výsledky předá učiteli praktického vyučování. K jeho hodnocení učitel přihlíží při klasifikaci žáka. Za klasifikaci žáka je vždy zodpovědný učitel praktického vyučování.

Dále je doporučeno zaměřit se na tyto záležitosti:

- k povinnostem učitelů praktického vyučování patří i pravidelná kontrola žáků na pracovištích, kontrola souladu s dohodnutými výsledky učení; popř. úprava dohody mezi školou a firmou o nastavení výsledků učení, které by měl žák na pracovišti získat;
- důležité je také sebehodnocení žáka – co během dne ve firmě vykonával za činnosti, co nového se naučil, co je naopak nutné ještě procvičit apod.; za tímto účelem si žák vede pracovní deník, který obsahuje také informace o docházce a průběhu odborné praxe na pracovišti; do pracovního deníku může provádět záznamy také instruktor praktického vyučování (dále instruktor);
- doporučujeme také zavést tzv. portfolio žáka, kamsi každý žák může ukládat všechny záznamy o dosažených výsledcích učení (např. osobní záznamy nebo certifikáty za absolvovanou mobilitu a zpětnovazební dotazníky), případně pracovní deník z průběhu praktického vyučování; díky tomu může absolvent budoucímu zaměstnavateli lépe a srozumitelněji prokázat, jakými praktickými dovednostmi disponuje;
- rozsah pracovních činností žáka je velmi široký, a tak se může na jeho přípravě v průběhu celého období vzdělávání podílet více instruktorů; odborná praxe může také probíhat u více firem;
- pro podporu úspěšné realizace spolupráce škol a firem se doporučuje využít formulář, dostupný na <http://pospolu.rvp.cz/seznam-nastroju#EQAVET>, díky kterému je možné ověřit, zda se při poskytování praktického vyučování ve

firmách nic neopomnělo; indikátory uvedené ve formuláři splňují požadavek využívání cyklu zajišťování kvality (plánování, provádění, hodnocení, revize), a jsou tedy v souladu se zásadami EQAVET;

- doporučujeme nastavení společných cílů školy a zaměstnavatele a dohodnutí kritérií, jimiž se budou dosažené cíle vyhodnocovat, a na základě toho se následně (např. po skončení školního roku) přehodnotí relevantnost nastavených cílů, kritérií a přijmou se opravná opatření pro další spolupráci;
- za klíčové je tedy možné považovat dobré naplánování spolupráce při realizaci odborné praxe. Za tímto účelem doporučujeme připravit plán spolupráce formou dodatku k ŠVP. Formulář pro přípravu dodatku naleznete na <http://pospolu.rvp.cz/seznam-nastroju#plan-spoluprace>.

PEDAGOGICKO-ORGANIZAČNÍ ZAJIŠTĚNÍ

- Odborná praxe je organizována na základě smluvního vztahu školy a firmy o zajištění odborné praxe (škola uzavírá s poskytovatelem odborné praxe Smlouvu o obsahu, rozsahu a podmínkách praktického vyučování);
- Žáci se účastní odborné praxe podle stanoveného rozpisu a ve stanoveném rozsahu (minimální rozsah je stanoven v RVP⁵). V ŠVP je zpracována učební osnova pro odbornou praxi v příslušném ročníku;
- odborná praxe je zařazena v minimálním rozsahu podle RVP39-08-M/01 Požární ochrana 4 týdny za celou dobu vzdělávání;
- odborná praxe představuje završení druhého až čtvrtého ročníku vzdělávání a uskutečňuje se ve dvou až třítýdenních blocích na pracovištích sociálních partnerů;
- doporučeno je její navýšení (např. s využitím disponibilních hodin dle RVP) ideálně na 6 týdnů jako dvoutýdenní završení příslušného 2.–4. ročníku v souladu s příslušnými předpisy o organizaci školního roku;

SMLUVNÍ ZAJIŠTĚNÍ

- Zabezpečení podmínek pro vykonání odborné praxe žáků tak, aby byly naplněny veškeré požadavky zákonných předpisů;
- stanovení pravidel, podmínek a povinností pro žáky, školu i zaměstnavatele;
- řešení případných nestandardních situací a incidentů (pojištění žáka proti úrazu, pojištění žáka proti způsobené škodě apod.).

⁵Viz http://zpd.nuov.cz/RVP_3_vlna/RVP%203908M01%20Pozarni%20ochrana.pdf.

PERSONÁLNÍ ZAJIŠTĚNÍ

- Vedení školy určí pracovníka zodpovědného za navázání spolupráce a komunikaci se zaměstnavatelem;
- po vytipování a dohodě se zaměstnavatelem o možnosti realizace odborné praxe zaměstnavatel určí personální zajištění pracovníky, kteří povedou odbornou praxi žáků na konkrétním pracovišti (instruktoři);
- je třeba dohodnout a přesně určit se zástupcem sociálního partnera povinnosti a kompetence instruktora.

Při realizaci praktického vyučování je kladen důraz na **socializační aspekt** v reálném pracovním prostředí, kde se rozvíjí zejména:

- vztah k práci a odpovědnost za vlastní práci;
- pochopení práce hasiče jako pomoci lidem a ochrany hodnot;
- schopnost překonávat překážky;
- potřebnost vzdělávání a osobnostního rozvoje;
- samostatnost v oblasti vyhledávání nových trendů v oboru;
- profesní a stavovská hrdost a loajalita vůči zaměstnavateli;
- pracovní vztahy, vztah nadřízený – podřízený;
- práce ve skupině, v týmu, zodpovědný přístup při práci ve skupině, možnosti předávání informací v roli mentora;
- zdravé soutěžení.

TECHNOLOGICKÉ A PROSTOROVÉ ZAJIŠTĚNÍ

- Vytipování zaměstnavatele, tzn. určení potenciálního sociálního partnera v souladu s oborem vzdělání (možnosti v návaznosti na bydliště žáka);
- odborná praxe realizovaná na pracovišti zaměstnavatelů: požární stanice Hasičského záchranného sboru (HZS podniků, eventuálně u jednotky kategorie JPO II se zaměstnanci obce konajícími pravidelné směny na požární zbrojnici obce).
- vytipování zaměstnavatele s odpovídajícím technologickým vybavením.

VYUŽITÍ NÁRODNÍ SOUSTAVY POVOLÁNÍ

- Daný obor připravuje žáky na pozdější výkon specifických povolání dle NSP (Národní soustava povolání: <http://www.nsp.cz>):
 - odborný směr: Požární ochrana, kvalifikační úroveň NSP 4:
http://katalog.nsp.cz/poziceOdbornySmer.aspx?kod_smeru=46.

VYUŽITÍ ODBORNÍKŮ Z PRAXE

Cíl: Pomoc zaměstnavatelů při zkvalitňování procesu výuky

Odborník z praxe je zástupce zaměstnavatelské sféry ve výuce nebo při aktivitách spojených s osvojováním odborných kompetencí žáků.

Přispívá k doplnění výuky o specifické odborné poznatky a dovednosti např. formou krátkodobého kurzu, ukázky, přednášky apod. Zapojení odborníka z praxe má podněcovat rozvoj a zájem žáků o obor a doplňovat jejich odborný přehled o novinky z oboru.

Odborník z praxe může spolupracovat se školou při zadávání praktických úkolů a jejich řešení ve firmě, např. při exkurzích v podniku apod. Může však působit i na půdě školy, např. vstupovat do teoretické či praktické výuky, a to vždy za přítomnosti učitele daného předmětu.⁶

Je nutné zodpovědně vytipovat takového odborníka, který bude vyhovovat nejen po stránce odborné, ale také bude schopen své zkušenosti zajímavě žákům přiblížit.

Odborníkem z praxe pro účely zapojení firmy do přípravy žáků může být:

- příslušník HZS;⁷
- zaměstnanec firmy (např. podnikový hasič, zástupce podnikatelských subjektů v oblasti požární ochrany apod.).⁸

ZPŮSOB ZAPOJENÍ ODBORNÍKA Z PRAXE

Odborník z praxe může být zapojen buď pravidelně (systemicky), nebo nepravidelně:

- do běžné výuky – jako součást vyučovací hodiny;
- povinný/volitelný, případně nepovinný předmět;

⁶ Pro vysvětlení rozdílu mezi odborníkem z praxe a instruktorem praktického vyučování: instruktor je zaměstnanec firmy, který se se žákem setkává pouze v prostředí firmy a vede ho během odborné praxe. Odborník z praxe se se žáky může setkat jak na půdě školy, tak ve firmě (např. při exkurzi apod.).

⁷ Příslušník HZS ČR může ve svém volném čase tuto aktivitu vykonávat, nejde však o spolupráci s HZS ČR, nýbrž s příslušníkem jako fyzickou osobou.

⁸ V případě využití odborníka z praxe pro komplexnější činnost (konzultant nebo oponent více maturitních/seminárních prací, účast v maturitní komisi apod.) je vhodné zapojit příslušníka HZS (pouze v době, kdy není vázán povinnostmi HZS). Ani ten však nemusí být odborníkem ve všech oblastech požární ochrany (např. represivní i preventivní). Pro samotnou výuku není nutné, aby odborník byl příslušníkem HZS (je možné využít např. bývalé příslušníky), pro výuku je důležitější odborná způsobilost v užším tématu spíše než univerzální znalost všech oblastí působnosti HZS.

- seminář (i např. jako součást povinného/volitelného/nepovinného předmětu) v prostředí školy/podniku aj.;
- exkurze v prostředí stanice HZS/podniku (popis cílů, průběhu, organizace a zabezpečení, způsobu hodnocení a vazby na ŠVP);
- workshop (jednorázový nebo opakovaný, vázaný např. k vybranému tematickému celku) v prostředí podniku, případně školy – zařazení workshopů nebo vzdělávacích kurzů v rámci výuky odborných předmětů nebo mimo ni; popis cílů, průběhu, organizace a zabezpečení, způsobu hodnocení a vazby na ŠVP;
- vedení cvičení v dílně nebo v laboratoři;
- vedení samostatné odborné práce (popis způsobu spolupráce s odborníky z praxe v rámci vedení samostatné odborné práce nebo jiné formy spolupráce při přípravě na profilovou část maturitní zkoušky, zejména praktické zkoušky: např. volba tématu, pomoc při materiálním zajištění zkoušky, pomoc při obsahovém zpracování práce, její připomínkování apod.);
- nezávislá konzultace k samostatné odborné práci,⁹ oponentura samostatné práce, její obhajoba (možnost zapojení odborníka z praxe do přípravy na složení profilové části maturitní zkoušky);
- v souladu se zvoleným způsobem zapojení odborníka určí škola ve spolupráci s podnikem/odborníkem z praxe rozsah jeho zapojení, který bude vyjádřen počtem vyučovacích hodin nebo počtem jednotlivých realizovaných exkurzí za pololetí.

HODNOCENÍ PŘÍNOSU ODBORNÍKA Z PRAXE

- Nastavení cílů spolupráce školy a odborníka, dohodnutí kritérií, jimiž se budou dosažené cíle hodnotit, vyhodnocení dosažených cílů, přehodnocení relevantnosti nastavených cílů, kritérií a přijetí opravných opatření pro další spolupráci;
- zajištění kvality ve smyslu hodnocení výuky (z různých úhlů pohledu – z pozice školy, žáka, odborníka/podniku i souladu s RVP/ŠVP);
- spoluúčast odborníka na hodnocení žáků – odborník může zadávat a hodnotit jen dílčí úkoly (testy), ale závěrečná klasifikace bude v kompetenci učitele; i na zadání dílčích úkolů spolupracuje odborník s učitelem¹⁰;
- žáci např. mohou psát vstupní a výstupní test nebo je možné prověření praktických dovedností;

⁹ Role konzultanta je pouze poradní a hodinový rozsah konzultací určuje ředitel školy.

¹⁰ V případě, že odborník z praxe je učitelem střední školy v souladu s § 9) odst. 8) zákona č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, jeho role není pouze podpůrná a může zadávat testy i hodnotit žáky sám.

- přínos odborníka se může projevit i při různých soutěžích znalostního či praktického charakteru;
- samostatná práce na zvolené téma;
- žák může získat např. i certifikát od firmy o absolvování kurzu, workshopu, atd.;
- akcent na motivační prvky:
 - soutěže – nejlepší žáci budou mít možnost se např. podílet s firmou na zpracování projektu nebo budou moci absolvovat stáž např. i u zahraničního partnera apod. (propojení s prvky ECVET);
 - podnik si tak může vytipovat nadané žáky a uvažovat o jejich zaměstnání po absolvování školy.

ČASOVÉ ZAJIŠTĚNÍ

- Škola po dohodě s odborníkem stanoví časovou dotaci využití odborníka z praxe (počet hodin za pololetí, případně počet exkurzí, seminářů atd.);
- možnost využít disponibilní hodiny z RVP.

PROSTOROVÉ ZAJIŠTĚNÍ

- Ve škole s využitím vybavení školy, popřípadě pomůckami donesenými odborníkem (včetně instruktážního videa, ukázky nástrojů, přístrojů atd.);
- v podniku s využitím technologického vybavení podniku;
- kombinovaná varianta – část výuky ve škole, část v podniku.

PERSONÁLNÍ ZAJIŠTĚNÍ

- Ředitel školy určí pedagogické pracovníky zodpovědné za realizaci spolupráce s odborníkem z praxe.

FINANČNÍ ZAJIŠTĚNÍ

- Zajištění odměn zapojených odborníků z praxe do výuky (DPP);
- náklady spojené s cestou odborníka z praxe do školy či učitele na exkurzi nebo workshop v podniku –pracovní cesta, pojištění;
- možnost daňových úlev pro firmu i zaměstnance (náklady na profesní kvalifikaci nebo Osvědčení o učitelské způsobilosti lze v současnosti uvést jako výdaje za zvyšování kvalifikace¹¹).

¹¹Viz zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů; zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů, § 227–235 (odborný rozvoj zaměstnanců); dále také zákon č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů, § 108 (rekvalifikace).

PROFILOVÁ ČÁST MATURITNÍ ZKOUŠKY

Cíl: Přibližování obsahu výuky potřebám zaměstnavatelů

Požadavky na profilovou část maturitní zkoušky (dále profilová část MZ) jsou dány kurikulárními dokumenty. Příprava školního vzdělávacího programu a kvalitní plánování a realizace vzdělávacího programu společně s regionálními zaměstnavateli umožní v závěru vzdělávacího cyklu i zapojení zaměstnavatelů do realizace profilové části maturitní zkoušky.

Zapojení zaměstnavatelů do profilové části maturitní zkoušky může mít několik podob:

- pomoc při zabezpečení praktické zkoušky na pracovišti zaměstnavatele;
- pomoc při volbě témat pro praktickou zkoušku.

Profilová část maturitní zkoušky zahrnuje podle zákona č. 561/2004 Sb., § 79, 2–3 zkoušky, které mohou být realizovány formou ústní zkoušky před zkušební maturitní komisí, písemné zkoušky, praktické zkoušky, maturitní práce a její obhajoby před zkušební maturitní komisí, nebo kombinací uvedených forem (hodnocení jednotlivých zkoušek probíhá zvlášť). Počet zkoušek a jejich formu stanoví ředitel školy, nebo jsou stanoveny příslušným RVP. RVP pro odborné vzdělávání určují, že jedna ze zkoušek profilové části MZ musí být formou praktické zkoušky nebo formou maturitní práce a její obhajoby před zkušební maturitní komisí. Doporučujeme zaměřit se především na formu praktické zkoušky, která je zaměřena na ověření konkrétních pracovních činností a dovedností vztahujících se k danému oboru vzdělání a kvalifikaci. Tato forma je také vhodná pro realizaci spolupráce se sociálními partnery (SP).

OBSAH A POSTUP

Při realizaci profilové části MZ doporučujeme věnovat pozornost následujícím bodům:

- stanovení forem pro 2–3 profilové části MZ v souladu s legislativou (vyhláška MŠMT č. 177/2009 Sb.) a profilem oboru vzdělání, zohlednění možnosti zapojení SP;
- vymezení vazby jednotlivých zkoušek na kompetence absolventa v RVP a ŠVP;
- stanovení zkušebních předmětů (tj. předmětů nebo ucelených částí vzdělávacího obsahu) v souladu s legislativou pro zvolenou formu;
- rozpracování obsahu jednotlivých částí zkoušek profilové části MZ (návrhu témat);

- určení postupů realizace jednotlivých forem profilové části MZ pro daný obor;
- harmonogram řešení, zohlednění organizačních podmínek konání profilové části MZ daných legislativou (zvl. § 79/3 zákona č. 561/2004 Sb., § 18 vyhlášky MŠMT č. 177/2009 Sb.).

ÚSTNÍ, PÍSEMNÁ A PRAKTICKÁ ZKOUŠKA

Pro úspěšnou realizaci těchto forem profilové části MZ je vhodné stanovit obsah a způsob konání zvolených forem profilové části MZ včetně nastavení kritérií ověřování a hodnocení výkonu žáků v dané zkoušce, konkrétně je třeba věnovat se těmto bodům:

- vymezení obsahu profilové části MZ na základě RVP konkrétního oboru vzdělání a jeho rozpracování do témat, zkušební témata se mohou vztahovat také k odbornému zaměření/profilaci ŠVP;
- porovnání témat s kompetencemi absolventa a stanovení vhodné formy zkoušky k jejich ověřování (ústní, praktická, písemná, kombinovaná);
- zveřejnění témat ředitelem školy pro jednotlivé části zkoušky;
- popis pojetí praktické zkoušky v daném oboru vzdělání: obsah zkoušky, způsob jejího konání, materiální a jiné zajištění, zapojení SP včetně možnosti realizace zkoušky na pracovišti SP;
- popis pojetí písemné zkoušky v daném oboru vzdělání, pokud bude součástí profilové části MZ (témata, způsob volby zkušebního tématu žáky, rozsah a způsob konání zkoušky);
- stanovení kritérií ověřování a hodnocení výkonů žáků pro jednotlivé části zkoušky a zkušební témata; kritéria zahrnují nejen požadavky na odborné kompetence, ale rovněž na vybrané klíčové kompetence (adekvátně podle formy zkoušky a tématu);
- vymezení nezbytných materiálních podmínek pro realizaci dané zkoušky (pomůcky, přístrojové a jiné zařízení).
- u kombinované formy zkoušky nastavení způsobu hodnocení pro jednotlivé části a pro celkové hodnocení.

PROSTOROVÉ ZAJIŠTĚNÍ

- V případě konání profilové části MZ na pracovišti sociálního partnera (SP) je nejprve třeba vyhledat vhodné SP s profilem činnosti odpovídajícím danému oboru vzdělání, s moderním technologickým vybavením a dalšími vhodnými podmínkami (např. na základě dosavadní spolupráce).

PERSONÁLNÍ ZAJIŠTĚNÍ

- Vytipovat ve spolupráci se SP možnosti spolupráce pro profilovou část MZ (v závislosti na dané formě zkoušky) a vhodné odborníky z praxe k přípravě a realizaci vybraných forem profilové části MZ;
- vymezit smluvně podíl a podmínky participace SP (organizace i jednotlivce) na přípravě a realizaci příslušných forem profilové části MZ včetně finančního a organizačního zajištění.

FINANČNÍ ZAJIŠTĚNÍ

Předpokládané osobní a provozní náklady:

- osobní náklady na činnosti odborníka/ů z praxe týkající přípravy zadání (zkušebních témat a konkrétních úkolů) pro praktickou zkoušku (popř. další formy) v rámci profilové části MZ;
- provozní náklady sociálního partnera týkající se poskytnutí technického zázemí pro realizaci praktické maturitní zkoušky na pracovišti SP (např. přístrojové, materiální a jiné vybavení);
- stanovení nákladů je individuální pro každý specifický případ, může např. záviset i na osobní domluvě apod.

DOPORUČENÁ LITERATURA

- KAŠPAROVÁ, Jana a kolektiv. *Profilová maturitní zkouška v odborných školách. Příručka pro učitele středních odborných škol*. Praha: Národní ústav pro vzdělávání, 2012. ISBN 978-80-87-063-95-8.

STÁŽE UČITELŮ ODBORNÝCH PŘEDMĚTŮ, PRAKTICKÉHO VYUČOVÁNÍ A VYBRANÝCH VŠEOBECNĚ VZDĚLÁVACÍCH PŘEDMĚTŮ

Cíl: Pomoc zaměstnavatelů při zkvalitňování procesu výuky

PLÁNOVÁNÍ STÁŽE

Při plánování stáže realizované na pracovišti sociálního partnera je třeba zohlednit:

- cíle stáže a její minimální rozsah, podle účelu stáže (po dohodě školy a firmy);
- minimální počet zapojených učitelů (z jedné školy, z více škol);
- popis a forma zapojení učitele v rámci stáže (podrobný rozpis aktivit, které jsou součástí stáže, např. práce s konkrétními nástroji, přístroji či stroji, účast učitele na dílčích úkolech firmy, formy spolupráce více učitelů z různých škol a pracovníků firmy při řešení konkrétních úkolů), předpokládané činnosti vykonávané na stáži, předpokládané osvojení odborných kompetencí v rámci stáže;
- požadavky na stážistu – materiální, technické, personální a osobnostní;
- místo odborné a časově náročné stáže je také možné uskutečnit řízený rozhovor se zaměstnancem vybrané firmy vč. případné exkurze do této firmy, s cílem doplnit a rozšířit teoretické znalosti učitele o poznatky z praxe.

Vzhledem ke vzdělávacímu procesu je třeba zohlednit:

- vazba na RVP (příslušné vzdělávací oblasti, obsahové okruhy a prvky učiva, odborné kompetence), které souvisejí s předmětem stáže;
- forma a termín stáže;
- personální zajištění stáže (odborné požadavky na pracovníka zodpovědného za odborné vedení učitele/ů v průběhu stáže, počet pracovníků firmy zapojených do spolupráce v rámci stáže aj.);
- nastavení pravidel spolupráce: podíl odborníka z firmy a učitele na vymezení cílů stáže, jejího průběhu a očekávaných výsledků, s kým bude učitel spolupracovat, kdo bude hodnotit dosažené výsledky apod.;
- pracovní podmínky (kdo zajistí přístup učitele na pracoviště, vybaví ho pracovním oděvem / ochrannými prostředky, kdo proškolí učitele BOZP apod.);
- využití prvků ECVET¹² (mobilita učitelů, zvýšení odborných kompetencí učitele, rozpracování jednotek výsledků učení).

¹² Viz <http://pospolu.rvp.cz/ecvet>.

VYHODNOCENÍ STÁŽE

- Způsob ověřování výsledků stáže (co, kde, kdy, jak často, v jakém pořadí se bude hodnotit; kritéria hodnocení);
- nástroje evaluace (čím bude ověřeno dosažení předpokládané cílové úrovně stáže, např. praktické předvedení práce s nástrojem, přístrojem či strojem, zpracování instruktážního materiálu pro žáky učitelem, vytvoření dílčího produktu aj.);
- hodnocení průběhu a výsledků stáže učitelem/ učiteli a zástupci firmy (včetně různých forem spoluúčasti odborníků z firmy, např. prostřednictvím společného hodnotícího rozhovoru, semináře pro více učitelů apod.);
- doklad o úspěšném absolvování a zakončení stáže (čím bude doloženo, typ dokladu, který úspěšný absolvent obdrží);
- možnost získání certifikátu;
- hodnocení vlivů stáže na zkvalitňování procesu výuky, přínosu pro žáky, školu;
- návrhy na opatření vyplývající z výsledků stáže (např. na úpravy ŠVP);
využití prvků EQAVET¹³ (společné nastavení cílů a očekávaných výsledků stáže; jak bude hodnoceno, zda bylo cílů dosaženo; jak budou hodnoceny přínosy stáže; co lze příště udělat jinak; jaká opatření budou přijata pro zlepšení průběhu a výsledků stáže).

FINANČNÍ PODMÍNKY

- Částka na zajištění stáže pro jednoho učitele;
- výše odměny pro školitele/mentora z firmy;
- cestovní náklady učitele do sídla firmy;
- pojistné hrazené za učitele (pojištění pro případ úrazu učitele, škody způsobené firmě v průběhu stáže apod.).

¹³ Viz <http://pospolu.rvp.cz/eqavet>.

